

retle hitap edecektir" şeklindeki görüşle-riyle Mu'tezile'den farklı düşünmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Es'arî, *Maḳālât* (Ritter), I, 273-274; Bağdâdî, *el-Farḳ* (Abdülhamid), s. 212-213; İsferyânî, *et-Tebşîr*, Kahire 1374, s. 98; Fahreddin er-Râzî, *İ'tihâdât*, s. 106; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, I, 345.

MUSTAFA ÖZ

BEKRİYYE

(البكرية)

Şazeliyye tarikatının
Vefâiyye kolunun

Ebü'l-Mekârim Muhammed el-Bekrî'ye
(ö. 994/1586)

nisbet edilen bir şubesi.

Kurucusu Ebü'l-Mekârim el-Bekrî aynı zamanda Sühreverdîyye, Ebheriyye ve Ekberîyye'den icâzetli olduğundan Bekriyye, anılan tarikatların silsilesini de ihtiva eder. Ebü'l-Mekârim el-Bekrî Hz. Ebü Bekir neslinden olup Ezher'de tefsir, fıkıh ve hadis okutmuştur. Bekrî'nin hayatını geniş şekilde anlatan Harîrîzâde (*Tibyân*, I, vr. 130^b-136^b) onun Hz. Peygamber'den bizzat aldığı *salât** ile babasına ait *Ḥizbül-feth* adlı *hizb**'i ve kendisine ait otuz altı beyitlik "el-Kasîdetü'l-lâmiyye"yi iktibas ederek, gece kalkıp namaz kıldıktan sonra bu kasideyi okuyanın duasının kabul edileceğini söyler (*Tibyân*, I, vr. 140^b; ayrıca bk. BEKRÎ, Ebü'l-Mekârim).

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 130^b-140^b; L. Rinn, *Marabouts et Khouan*, Alger 1884, s. 271; *el-Ḳâmûsü'l-İslâmî*, I, 346; F. De Jong, *Turuq and Turuq-Linked*, Leiden 1978, s. 10; Lous Massignon — Tahsin Yazıcı, "Tarikat", *İA*, XII/1, s. 6.

YAKUP ÇİÇEK

BEKRİYYE

(البكرية)

Halvetiyye tarikatının
Şâbâniyye kolunun Kutbüddin
Mustafa b. Kemâleddin el-Bekrî'ye
(ö. 1162/1749)

nisbet edilen bir şubesi.

Kutbüddin Mustafa b. Kemâleddin el-Bekrî'nin silsilesi Halvetiyye'nin Karabaşîyye kolunun kurucusu Karabaş Velî vâsıtasıyla Şâbâniyye tarikatına ulaşır. Halvetiyye tarikatının âdâb ve erkânını devam ettiren Bekriyye'nin evrâdî tarikatın kurucusu Mustafa el-Bekrî tarafından tertip edilmiştir. "el-Fethü'l-ḳudsî ve'l-keşfü'l-ünsî" adını taşıyan ve seherde okunan bir vird ile sabah, kuşluk, öğ-

le, ikinci, akşam namazlarından sonra okunmak üzere ayrı ayrı virdler tesbit edilmiştir. Bu tarikatta birinci rekâtında Duâh, ikinci rekâtında İnşirâh süresinin okunduğu sekiz rekâtlık kuşluk namazı kılınır. İkinci virdinden sonra manzum bir münâcât olan istiğfâriyyeyi okumak tarikatın âdâbındandır (bu evrâd için bk. Harîrîzâde, I, vr. 160^a vd.). Bekriyye tarikatından Hifniyye, Kemâliyye, Ticâniyye, Dirdîriyye, Feyziyye ve Sâviyye kolları meydana gelmiş ve bu tarikatlar Mısır, Kuzey Afrika, Suriye, Hicaz ve Yemen'de yaygınlık kazanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Harîrîzâde, *Tibyân*, I, vr. 140^a-170^a; L. Rinn, *Marabouts et Khouan*, Alger 1884, s. 271; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, IV, 123-125; *Tomar-Halvetiyye*, s. 82-83; Tevfik et-Tavîl, *et-Taşavvuf fî Mısr*, İskenderiye 1365/1946, s. 90-97; Ali İhsan Yurd, *Kutbüddin Mustafa Kemalüddin el-Bekrî-Siddikî Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1967, s. 22-24; F. De Jong, *Turuq and Turuq-Linked*, Leiden 1978, s. 7-50; Louis Massignon — Tahsin Yazıcı, "Tarikat", *İA*, XII/1, s. 6.

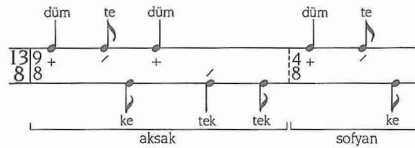

İRFAN GÜNDÜZ

BEKTAŞİ DEVR-i REVÂNİ

Türk müsikisi usullerinden.

On üç zamanlı ve dokuz vuruşlu bir küçük usuldür. Bir aksak ile bir sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir. Şematik gösterilişi şöyledir:

Daha çok Bektaşî müsikisinde ve nefeslerinde kullanıldığından bu adı alan usule bazı türkülerde de rastlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Arel, *Türk Musikisi*, s. 45; Öztuna, *TMA*, I, 104; Özkan, *TMNCL*, s. 637-638.

ALÂEDDİN YAVAŞÇA

BEKTAŞİ MÜSİKİSİ

Bektaşî tarikatı toplantılarında
icra edilen müsiği.

Esas geleneklerini Anadolu köy ve kasaba Aleviliğinden alan Bektaşî tarikatı törenlerinde icra edilen bu müsiği Mevlevî müsikisinden sonra en zengin tarikat müsikilerinden biridir.

Alevîlik Orta Asya'daki eski Türk geleneklerinin uzantısıyla karışık olarak kasaba ve köy kesiminde yaşadığı hal-

de Bektaşîlik genellikle daha yüksek bir kültür seviyesinin hâkim olduğu şehirlerde yaygınlaşmıştır. Ayrıca şehir Bektaşîliği ile kasaba ve köy Bektaşîliği arasında klasik kültür-halk kültürü farklılığına bağlı değişiklikler görülmektedir. Bektaşîlik'te gerek törenlerin gerekse bazı davranış biçimlerinin Alevîliğin bir uzantısı olduğu şüphe götürmese de şehir Bektaşîlerinin müsikisi, ortaya çıkış ve uygulanış bakımından Alevî müsikisiyle bazı farklılıklar gösterir. Bunların başında üslûp ve tavır farklılıkları gelir. Ancak Anadolu'da ve Balkanlar'da yaşayan köy Bektaşîlerinin müsikisiyle Alevî müsikisi arasında birbirinden ayırt edilemeyecek derecede benzerlikler bulunduğu muhakkaktır.

Bektaşîlik'te âyin-i Cem ve ikrar âyini tarikatın en eski temel âyinleri olma özelliğini taşımaktadır. Âyin-i Cem, tarikat mensuplarının bir araya gelerek beraberce icra ettikleri bir törendir. İkrar âyini ise tarikata kabul edilmesi uygun görülen kişilerin "yola giriş" merasimidir.

Gerek bu merasimler esnasında gerekse merasimlerin ardından tertip edilen sohbet ve muhabbet toplantılarında konularını Bektaşî edebiyatından alan deyiş, nefes, mersiye, mi'raclama (mi'râciye), nevrûziyye, düvâz imam gibi manzum türler bestelenmiş şekilleriyle icra edilir. Törenlerin son kısmında ise semah yapılır ve bu sırada gerek ritim gerekse melodik yapı bakımından uygun eserler okunur.

Bektaşî müsikisinin en yaygın türlerinden ve en önemli unsurlarından biri olan nefesler Rifâilîk, Kâdirîlik, Halvetîlik vb. Sünnî tarikat müsikisindeki ilâhilerden üslûp, konu, melodi karakteri ve az da olsa usul bakımından ayrılır. Tarikatın kaideleri, yol büyükleri ve tasavvuf anlayışı gibi Alevîlik ve Bektaşîlik'le ilgili hemen her konuyu işleyen küçük usullerle bestelenmiş nefesler, beste olarak daha ziyade halk müsikisinin etkisi altında kalmıştır. Bunu mersiye, nevrûziyye, düvâz gibi diğer türler için de söylemek mümkündür. Ancak kültür merkezleri ve onlara yakın bölgelerdeki şehir Bektaşîliğinde klasik Türk müsikisi tesiri daha hâkimdir. Bir nefesin birkaç ezgiyle söylendiğine rastlamak mümkün olduğu gibi aynı bestenin değişik güftelerde tekrarlandığı da görülür. Nefeslerin ağır usullerle söylenenlerine oturak, yürük usulle söylenenlerine de şahlama denir. Şahlamalar "semah nefesi" olarak da bilinir.